

je v luči gornjih podatkov ponarejen denar. Če bo odtekalo iz Slovenije vsako leto 630 milijonov slovenskega denarja tudi za to, da bo mogoče nastaviti in plačati 45 predsednikov okrožnih sodišč v Vojvodini, Srbiji in Črni gori, dvakrat več sodnikov in tri- do petkrat več pripadnikov kot v Sloveniji, se prav lahko zahvalimo za pravico imenovanja štirih predsednikov okrožnih sodišč.

Gornje številke pa tudi povedo, zakaj so sodišča z enim pravnikom zrcalo „budžetske nemogućnosti“, ne pa izraz premajhne potrebe, povedo nam, zakaj slovenski pravniki po dovršenem vseučilišču ne dobe v sodni stroki zaposlitve.

Slovensko sodstvo je edina javna stroka, ki je še blizu evropske ravni in to je zasluga sodnikov in sodnega uradništva, čeprav so najbolj zaposleni in glede na najvišji indeks konzumnih cen najslabše plačani. Če bo pa pustošila unitaristična „enakost v pravosodju“, še naprej, ga bo težko vzdržati na današnji višini, kaj šele, da se dvigne na nivo leta 1918. Da se to doseže, je treba, da z denarjem, ki ga producira naš delovni človek, razpolaga naše ljudstvo in ga po lastnem preudarku uporablja za posamezne panoge javne uprave, kakor velevajo njegove potrebe.

Pripomočki: Službene Novine 1930, 1933—1935, uradni listi istih let, lanski Černetov poslovni koledar, „Themisov“ pravnički godišnjak 1936, Šenoin gimnazijski atlant in — opazovanje v praksi.

Divje race

M. K.

Nekoč sem se bal zim. Prinašale so nekaj neprijetnega, hladnega. Megla je zagrinjala svet bolj kot kdajkoli. Zaprte hiše, vrabci po skednjih, vrane po drevesih, vse to je ustvarjalo posebno razpoloženje, ki bi mu človek najrajši ubežal kamorkoli. Nekje so tačas pomladi, kakor pri nas v maju, nekje sije solnce in ljudje žive, kakor vedno.

Zdaj imam rad tudi zime, z globokim snegom, z mrzlimi jutri, z zvezdnatim nebom, nezamrzle močvirne kotanje, potoke, kjer se skrivajo palčki in kamor hodijo race; ljubim gozdove, kjer se skrivajo živali, ki so ostale pri nas, in rišejo v sneg poti za seboj, z najrazličnejšim načinom hoje. Zdaj ljubim vse, kar nam narava nudi, od dežja do sonca, od blata do prahu.

Tudi zastran ljudi sem se spremenil. Nekoč sem imel rad žarke pomladne ljubezni, lepe obraze, velika sovraštva, velika dejanja, slavo in vse, kar more življenje velikega nuditi.

Danes ljubim malenkostne stvari, male ljudi, male dogodke, majhne ljubezni in sovraštva, prav tako, kakor vse veliko. Ljubim živali, vetrove, dež, jelensko nebo. Rad imam pesem, daljni zvok, ki se budi nekje v daljavi, kadar je najbolj tih večer, ljubim divje race, ki letijo nad ravnino. In tudi človeka ljubim. Včasih sem imel rad velikega človeka, danes pa mi je drag poslednji vaški potepuh. Življenje teh malih ljudi teče kakor voda v obcestnem jarku. Njih diha ni čutiti, razen, ako je tih večer. Ljubim to življenje, ker je brez dogodkov, v katerem pa se vendar vsak dan znova

obnavljajo vse majhne tragike in tragedije, vse tisto, kar je spremljalo človeka od začetka na njegovi poti.

Stemni se v teh večerih zelo zgodaj. Sonca ni videti že več dni. Sedimo v sobi in mislimo, beremo in se menimo. Žena hoče, da se o čem pomenkujeva. Ženske rade poslušajo moški zvok. Moški pa smo že pozabili na vse to. Naše žene žive še vedno v istem razpoloženju kakor v dijaških letih, ko smo se srečali in se žarko ljubili. O isti stvari se hoče pomenkovati večkrat, vedno najde kakšne nove malenkosti, ki osvetljujejo to ali ono. Pred nami pa se vse tiste malenkostne okoliščine izgubljujejo, ostaja samo golo dejstvo, brez vseh metafor. Če pride tuji moški v hišo, postanejo zgovorne, se smeji in so zadovoljne. Ako imajo otroke in so se udale v življenjsko usodo, se posvetijo z veliko skrbjo otrokom. Vse tisto, kar so namenile možu, česar pa on ni sprejel, ali kar se mu je zdelo odveč, poklanjajo svoji deci in tako posredno njemu. Otroci postanejo ulomkova črta med števcem in imenovalcem.

Ob večerih se zapremo v hiše. To je čas, ko bi človek lahko kam stopil, ako bi mogel. Ali kam bi na vasi? Treba je sesti k mizi ali k peči in brati. Moja žena bere, dokler se ji ne dremlje, potem gre spat. Jaz pa ob tem času najlažje pišem. Pomlad in poletje nista prijetna za delo. Pomladi človeka vedno kam vleče, poleti je pa prelen, da bi mislil. Pozimi pa se vrneš z lova in se ti zahoče pisati. Bojiš se noči brez spanca, ki so tako strahotno dolge. Potlej reče žena:

„Meniva se.“

Pomenkovati se. Zdi se mi, da sem se že odvadil pomenkovati se. O čem pa?

O, — ženske se pomenkujejo o vsem. Samo filozofije moja žena ne mara. In razdražim jo, če jo nenadoma vprašam kaj iz matematike. Res je, da pride včasih človeku kakšna neumnost na misel, in ker se v gimnaziji nisem mogel nikdar povzpeti do jasnih pojmov o matematiki, me včasih zdaj zanima kakšna stvar.

— Kaj je prav za prav sinus? Ali pa: Kaj je diferencial in integral? Kaj je to?

— Ali grem lahko o božiču na počitnice?

— Lahko. Naravno, zakaj pa ne bi šla?

Všeč mi je, če ljudje potujejo. Odhajajo, pa se spet vrnejo. Prinesejo s seboj nekaj vonja po svetu. Potem se človek lahko pomenkuje.

— Ali bom imela novo obleko?

— Da.

Zakaj pa ne bi imela nove obleke? Nova obleka človeku vendar tako dobro pristojta. Pomladi ga razveseli. Brez skrbi je, nič ga ne vznemirja. Ko mi je bilo osemnajst let, sem si vedno želel nove obleke, kakor mlado dekle.

Drugekrati, med razgovori, med spomini:

— Se spominjaš, ko si mi še kot študent dokazoval, da je Bog?

— Spominjam se.

— Ali še v kaj veruješ?

— Še.

Verujem v mnoge stvari, verujem v življenje, verujem v umetnost, verujem v lepo bodočnost, v bodočnost zatiranega človeštva. Verujem v propast gnile preteklosti, in mnogo drugih stvari je, v katere verujem. Stroji gradijo in ustvarjajo novega človeka. Zakaj bi imeli strah pred njim in oboževali našega človeka, ki se koplje v idili, bodisi v kmečki, bodisi v meščanski? Zakaj bi nas bilo strah pred novim človekom?

— Zakaj potem ne gremo v mesto, da bi bil bliže življenju?

— Ne vem.

To mi večkrat svetuje.

Tudi naša divja rasa ni pobegnila. S pristrizhenimi perutmi?

Imeli smo štiri grlice, da so nam prepevale vse leto in še pozimi. Včasih smo jih izpustili na svobodo. Tri so posedale na vrtu in se vračale. Samo ena nam je včasih pobegnila in je celo z domačimi golobi letala okoli. Pa so ji otroci pristrigli peruti. Potem je bila mirna, kakor so vse druge. Ali njene oči so še vedno zrle v sinje nebo in pomežikovale golobom in jastrebu, ki so lahko krožili po zraku.

Morda se kdaj tudi jaz zganem. Dotlej bom pa živel v tej vaški idili in mislil na daljni svet, mislil na sinje nebo, ki neprestano poljublja zemljo in morje, pod katerim tako svobodno lečejo divje race in me pozdravljajo.

Februar je najbolj samosvoj mesec. Poznamo aprilsko deževje, oktobrsko deževje, majsko cvetje, julijsko in avgustovo sonce, novembrsko meglo in snežen božič. Februarja prvokrat zapojejo po vrtovih sinice, prvič po kratki ali dolgi zimi skopni sneg in črne, vlažne brazde pogledajo izpod njega. Prvič se zgane življenje, ki je vso zimo dremalo. Led na vodah ne krha, hrapav je, kakor zdrgnjena betonska plošča. Otroci se zdaj prvič pomaknejo iz hiš na vrtove. Na prisojnih krajih ni več snega, trava je tam lepo zelena. Otroci trdijo, da je v gozdu že listje zvončkov. Tudi dež že pada v tem mesecu. V vodah se zganejo ribe, ščuke odhajajo iz globokih voda v plitvine, na drstenje. Otroci smo jim v tem mesecu vedno nastavljali izice po manjših vodah. Tudi kasneje sem jih rad lovil. V tem času so ribe sveže, boljše kot poleti; zdaj ne smrdijo.

Vso zimo smo bili že nekam umirjeni, udani. Gledali smo skozi okno, kako pada sneg, poslušali, kako vetrovi zavijajo okoli oglov, kako se jagnedi nagibajo proti zemlji. Namesto poletnih in pomladanskih meglic je bilo nebo zavito v eno samo sivo umazano kopreno. Nikdar se iz te sivine niso odtrgale posamezne megle, da bi kam odplule. To nebo je bilo negibno, kljub mogočnim vetrovom, samo sneg in jagnedi so kazali, da brije sever.

Vsak dan so letele nove race proti jugu, sedale pri Muri in prihajale v naše majhne potoke. Tudi plašne niso bile več tako, kakor spočetka. Glad jih je silil prav do hiš, kjer so včasih nezamrzli jarki; njih klic je prihajal ob večerih v sobe, ko so ljudje sedali k večerji. Otroci in stari smo poslušali ta klic. Tudi divje gosi so prihajale češče. Donava in njeni pritoki so bržkone zamrznili, tudi Blatno jezero je bilo zamrzlo. Večeri so zaradi tega oživel. Ves dan je bil miren negiben. Krokariji so posedali po jablanah in se spuščali na smodeline, kjer so ljudje smodili svinje, prihajali celo na dvorišča. Vrabcí so se stiskali v skednje, kjer je sklajeno koruzišče. Domači golobi sedijo v golobjakih, samo njih oči gledajo skozi odprtine. Poti so zamedene, nič drugega, kakor sneg. Sneg na drevju, sneg na hišah, sneg na pokopališču in nad vodami, kjer si vode komaj izližejo majhen izhod.

Zdaj v februarju pa so na nebu prve meglice, spominjajoč nas pomladi, ko bodo tem podobne vsako jutro vstajale na jugu in odhajale za divjimi racami na sever. Prvič zdaj se je dim iznad kmečkih hiš obrnil proti severu in sneg se je talil pri zemlji. Sneg začne dobro kopneti, kadar ga zemlja liže. Zemlja ima svoj čas, ko se zgane. Morda jo bodo vetrovi še pokorili, mrazovi ji bodo še strjali lice, ali ko se je že zganila, in če je že res, da je listje zvončkov pokukalo izpod zemlje, tedaj zemlja ne bo več za dolgo zasnula. Vsak dan bo bolj budna, brazde dobijo spet svoj poseben obraz in vonj in iz njih bo vstajala meglica, ki bo drugačna kakor zimska megla, zakaj nekje visoko bo odsev vstajajočega sonca.

Zimo smo dobro pretolkli. Noči bodo vsak dan krajše in ne bomo se mučili z nespčnostjo. Ljudi sicer ni bilo mnogo k nam, ali prihajala je učiteljica. Za razgovore je to dovolj. Tudi za misli, za sanje in za vse. O vsem smo govorili, o čemer je možno v provinci govoriti, o velikih in majhnih stvareh. O filozofiji, o literaturi, o socialnih vprašanjih, o snegu, o oblekah, o čaju, o ljudeh, o Ljubljani, o Mariboru, o Italiji in sploh o Evropi, o vsem, kar more brigati človeka v provinci, ki se še ni popolnoma zakopal in udal resignaciji. Ne, resignirali še nismo. Morda še v več verujemo, kakor ljudje v mestu. Tudi več poleta imamo, dokler ne bomo resignirali. Ko pride tudi to nad nas, tedaj bomo podobni vsem drugim, ako se ni že zdaj zgodilo.

Mlake se prebujajo. Za gozdovi, kjer se vetrovi ubijajo v drevju in kamor sije sonce že nekaj dni, dehti spet po življenju, po vlagi, po blatu, po prvem listju kalužnic. In ondan sem, ko sem čakal spet na divje race, zaslišal prvi glas žabe. Dva metra pred menoj se je zganila in nekajkrat bolj vzdihnila. Nekje je pela velika uharica in pijanec ji je odgovarjal, misleč, da je fant. Snežene krpe so redke kakor perilo, ki ga je veter z vrvice odtrgal in razmetal po polju. Gosi so že odpotovale na sever, nič več ni slišati njihovega klica. Samo redke race še lečejo, a videl sem tudi že prvo sloko. In videl sem še neke druge ptice, ki jih ne poznam. Podobne so po velikosti škorcem, imajo pa bolj živahno barvo in v jatah lečejo nad travniki. Tudi

prvo mušico sem že videl v zraku in če je le res, da so otroci prinesli v šolo že prvi zvonček, potlej smo blizu pomladi.

Pomlad nam bo vzela zimsko radost; nič več ne bom hodil čakati divjih rac. Večina se jih je že itak vrnila na sever, te pa, ki so ostale, se bodo pomaknile v Murinc rokave, kjer ostanejo vse poletje in bodo vzgajale mladi rod. Katera bo ostala tudi po teh naših jarkih, ali zvečer ne bomo več gledali za njimi in ne bomo slišali njihovega poleta in tistega posebnega zvoka, s katerim nas opozarjajo nase: ciccicici...

Naša učiteljica dela vedno načrte. Kadar pride, pride, da ne vemo kdaj. Potlej govorimo o domu, o svetu, o vlakih, o ljudeh. V očeh ji gori radost, da lahko gre, da se lahko vrača.

Tako bo odhajala in se vračala. Ali nekoč se morda ne vrne več. Nič več nas ne bo razveseljevala s svojim prihodom, z nasmehom, z glasom. Prinašala bo radost drugim ljudem, drugi bodo mislili nanjo in jo pričakovali.

V teh hladnih nočeh se še vedno utrinjajo zvezde in izginjajo v temine. Kadar se vračam, jih gledam. Rahlo vijugaste poti zamirajo v bližini zemlje. In večkrat mislim: ko bi se kak drobci približal zemlji in jo poljubil.

Ob jutrih zanaša veter dim na sever. Le redko se še spremeni, da zapihajo severni vetrovi. Nebo se čedalje bolj jasni in meglice se trgajo odnekod. Padel je že prvi dež, mlake se spet polnijo kakor jeseni. Poslednje race posedajo po jarkih po Gosposkem. Do njih ni mogoče priti. V zraku se ob sončnih dneh prve žuželke kakor pijane opotekajo okoli hiš in okoli gozdov.

Dobil sem drugega psa. Mladega. Ni tako čisto lovski, kakor je bil prejšnji, ali tudi ta mi bo prinašal svojo radost. Upam, da ga bom navadil vseh stvari, ki so potrebne. Tudi mislim, da mi bo zvest prijatelj.

Pomlad je na pragu. To sodim po vsem, po drevju, po blatu v jarkih, po mehkih, mastnih brazdah, ki jih sonce poljublja, po svežem, še nekam jasnem ozračju.

Divjih rac ne hodim več čakati, čeprav katero še vidim. Pač pa grem včasih nad sloke, ki se že selijo in brskajo med grmovjem. Našel sem gnezdo z mladimi zajci, velikimi kakor dobra pest, z dolgo dlako in velikimi očmi.

Vse vem natančno naprej, kako bo: nekaj časa sonce, potlej poslednjič mrzel veter, nato deževje in za tem sonce. Drevje bo pognalo, prve rože bodo ležale po kolnikih, kjer jih bodo otroci raztresali, in potem bo prava pomlad. Njen vonj nas bo opajal, želeli bomo nekam, a vendar ne pojdemo.

Zapel je prvi slavec, čeprav vode še zamrzujejo ponoči. Pa to ga nič ne moti. Pričakuje sonca, pričakuje ljubezni, ki se mu bo razbohotila v kratkem.

Pomlad, ki se nam smehlja ob toplih popoldnevih, nas bo navdala z družničnim razpoloženjem.